

почуттями. Звідси витікає й значущість концепту рутинізації для теорії практик. Він набуває нової ваги, позначаючи вже не лише механізм оповсякденювання незвичного в людському житті, а й дозволяє пояснити те, як утворюється та змінюється мереживо соціальних практик індивідів – сам суспільний порядок.

Новий погляд на соціальну систему надає можливість спостерігати й схоплювати мінливість чи стабільність поширених рутин, заглиблюватись у їх взаємодію та існування кожної з них на фоні інших. Розуміння походження сучасних соціологічних уявлень про рутину, ґенезу концепту рутинізації в соціології й способів вивчення процесу, який він позначає, може вказати шляхи для подальшого розкриття його евристичного потенціалу.

Література

1. Словари.299.ru [Електронний ресурс] Ожегов С.И., Шведова Н.Ю. Толковый словарь русского языка. – Электрон. дан. (1 файл). – 2004-2013. – Режим доступа: <http://slovari.299.ru/word.php?id=19323&sl=oj>. – Загл. с экрана.
2. Тевено Л. Наука жить вместе в этом мире [Текст] / Л.Тевено, пер. Д. Калугина // Неприкосновенный запас. – 2004. – № 3(35).
3. Абельс Х. Проблема социального порядка в социологии Талкотта Парсонса [Електронний ресурс] Абельс Х. Электрон. Дан. (1 файл). – 2004. – Режим доступа: http://sbiblio.com/biblio/archive/abels_social_order_problem/. – Загл. с экрана.
4. Абельс Х. Интеракция, идентичность, презентация. Введение в интерпретативную социологию [Текст] / Х.Абельс. – СПб. : Алетейя, 2000. – 272 с.
5. Бергер П. Социальное конструирование реальности [Текст] П.Бергер, Т.Лукман ; пер. с англ. Е. Буткевич. – М. : Медиум, 1995. – 323 с.
6. Штомпка П. В фокусе внимания повседневная жизнь. Новый поворот в социологии [Текст] / П.Штомпка // Социологические исследования. – 2009. – № 8. – С. 3-13;
7. Волков В. Теория Практик [Текст] В.Волков, О.Хархордин. – СПб. : Издательство Европейского университета в Санкт-Петербурге, 2008. – 298 с.
8. Reckwitz A. Toward a Theory of Social Practices [Text] / A.Reckwitz // European Journal of Social Theory. – 2002. – Vol. 5'2. – p.249;
9. Searle J. Intentionality: An Essay on the Philosophy of Mind [Text] J.Searle. – Cambridge. : Cambridge University Press, 1983. – 279 p.
10. Дьяков А. Теория практик: Социально-философский потенциал концепции [Текст] / А.Дьяков // Известия Саратовского университета. – 2011. – Т. 11. Сер. Философия. Психология. Педагогика, вып. 1. – С. 8-12

УДК 316.2

Дерев'янку В.В.

Київський національний університет імені Тараса Шевченка факультет соціології, аспірантка

ПІЗНАВАЛЬНІ СТРАТЕГІЇ СОЦІОЛОГІЧНОГО ДОСЛІДЖЕННЯ ВЗАЄМОБУМОВЛЕНОСТІ ГЕНДЕРНОЇ ІДЕНТИЧНОСТІ І ДІЯЛЬНІСНОГО ПОТЕНЦІАЛУ ЛЮДИНИ

В статті з'ясовуються особливості сучасного вивчення проблематики гендерної ідентичності в контексті новітніх пізнавальних стратегій структурно-агентного аналізу.

Ключові слова: *гендерна ідентичність, гендерний дисплей, соціальна структура, агентність, соціальна дія*

В статье исследуются особенности современного изучения проблематики гендерной идентичности в контексте новейших познавательных стратегий структурно-агентного анализа.

Ключевые слова: *гендерная идентичность, гендерный дисплей, социальная структура, агентность, социальное действие*

The problematics of gender identity phenomena under the context of contemporary cognitive strategies of the structural- agency analysis are investigated in the article.

Keywords: *gender identity, gender display, social structure, agency, social action*

Актуальність. Протягом останніх двох десятиліть феномени гендерних відносин та гендерної ідентичності стали актуальними об'єктами досліджень в предметних сферах соціології, соціальної антропології і соціальної психології. Вивчення гендерної проблематики виявляє складні проблеми перед сучасною соціологією насамперед у силу традиційного визнання відмінностей між чоловічою і жіночою ідентичностями, а також і всього комплексу соціальних нерівностей між чоловіками і жінками як «природних». Однак зростаюча активність жінок в умовах сучасної інформаційно-технологічної революції спонукала багатьох авторитетних учених до більш детального і глибокого вивчення гендерної ідентичності, з'ясуванню передумов її формування, визначенню співвідношення гендерної ідентичності з іншими аспектами та особливостями життя людини в суспільстві. Виникає питання, які поняття і концепти можна використовувати, щоб зрозуміти важливість соціокультурної обумовленості статевих відмінностей між чоловіками і жінками - тобто гендеру та гендерної ідентичності в суспільстві.

Враховуючи зазначені обставини, автором в якості дослідницької **мети** зроблена спроба охарактеризувати особливості сучасного соціологічного аналізу взаємозумовленості діяльнісного потенціалу людини і гендерної ідентичності.

Насамперед відзначимо, що розгляд питання про співвідношення гендерної ідентичності і діяльнісного потенціалу людини (агентності), їх взаємовплив вимагає деяких пояснень. Агентність (agency) є потенціалом і можливістю діяльності, яка, в свою чергу, пов'язана з ресурсами людини (в термінології П. Бурдьє - «капіталами»). З такої точки зору простежується зв'язок між агентністю і гендерною ідентичністю, так як остання, по суті, є стилем життя, а гендерний дисплей, як невід'ємна частина гендерної ідентичності, її візуальна демонстрація, - задіює ресурси згаданих капіталів людини для, власне, самої демонстрації. Допомогти зрозуміти, що ж таке агентність і діяльнісний потенціал людини, і як вони можуть бути корисні у вивченні гендерної ідентичності, може розгляд теорій структурно-агентного синтезу. Теорії структурно-агентного синтезу отримали широке застосування в прикладних та історичних соціологічних дослідженнях, зокрема у дослідженнях трансформації таких соціальних інститутів, як освіта, медицина, сім'я, а також в дослідженнях соціальної і класової стратифікації сучасних суспільств.

Однією з таких теорій є підхід Ентоні Гіденса. У вступі до своєї роботи «Устрій суспільства» він стверджує, що більшість розглянутих ним наукових напрямків, з помітним виключенням у вигляді структуралізму і постструктуралізму, надає особливого значення живому, діяльнісному, активному і рефлексивному характеру людської поведінки. Людська діяльність, на думку Гіденса, як і пізнання представляється у вигляді безперервного потоку

поведінкових проявів. Цілеспрямована дія не є сукупністю або послідовністю окремих, як відособлених, так і розрізнених, намірів, причин і мотивів. Куди правильніше, на його думку, говорити про рефлексивність як про явище, засноване на безперервному моніторингу діяльності, здійснюваній самими індивідами і оточуючими їх людьми [5, с.41]. Не можна не погодитися з подібним твердженням Гіденса. Бути людиною означає, фактично, бути цілеспрямованим діячем, який одночасно усвідомлює причини власної діяльності, і в разі необхідності може детально розвинути і конкретизувати ці причини. Причому розвивати і конкретизувати їх він може як з метою більш точного роз'яснення, так і з метою введення в оману. Тобто, актори безперервно відстежують перебіг власної діяльності. Крім того, вони очікують аналогічної поведінки від інших і регулярно контролюють соціальні та фізичні фактори свого оточення. Також діячі часто припускають, що оточуючі їх актори, як правило, здатні в разі потреби пояснити більшість з того, що вони роблять. Саме ця здатність, на думку Гіденса, є основним показником компетентності в плані діяльності акторів, який використовується в повсякденній практиці [5, с.44]. Особливої уваги заслуговує аналіз Гіденса, пов'язаний з розумінням процесу підтримки гендерних ідентичностей в рамках певного суспільства. Наприклад, носіння жінками довгого волосся, суконь і спідниць, як характерних для зовнішнього вигляду жінок у наших широтах, тим самим підтримує і популяризує звичний і підтримуваний суспільством гендерний образ для жінки.

Яким же чином людська діяльність і її (діяльності) характеристики можуть бути пов'язані з гендерною ідентичністю? Насправді самим безпосереднім чином. Гендерна ідентичність накладає безпосередній відбиток на те, як саме людина буде діяти як в принципі, так і в тій чи іншій ситуації. Крім того, гендерна ідентичність людини безпосереднім чином впливає на діяльнісний потенціал (агентність) як такий в залежності від того, яку саме гендерну ідентичність пропагує людина і чи є ця ідентичність прийнятною для суспільства, в якому ця людина живе і діє - тобто чи буде обрана їм гендерна ідентичність відповідати, наприклад, його статевій ідентичності, чи буде вона суперечити суспільним уявленням про таку відповідність, і чи не буде вона зменшувати його діяльнісний потенціал (створювати заборони, незручності і т.д.) у зв'язку з можливою невідповідністю.

Крім того, діяльність певним чином пов'язана і з формуванням гендерної ідентичності. Гендерна соціалізація починається відразу після народження дитини. Як стверджує Гіденс, навіть ті батьки, які вважають, що ставляться до своїх дітей однаково, реагують на хлопчиків і дівчаток по-різному. Різниця ця збільшується ще й багатьма культурними впливами. Перше, підсвідоме засвоєння гендерних ознак здійснюється дитиною на підставі діяльності, яку створюють і виробляють навколо неї батьки, бабусі, дідусі і т.д. У таку діяльність входять не тільки дії, пов'язані з батьківськими обов'язками і поведінкою по відношенню до дитини, але також і власна поведінка, спрямована на самого себе і навколишню дійсність у принципі. Сюди ж входить і візуальне представлення себе, як то гендерний дисплей людини, що показує, до якої саме не тільки статевої, але і гендерної ідентичності відноситься людина. А це має пряме відношення до агентності, так як під час такого візуального прояву людина задіює

так звані ресурси демонстрації, що входять до складу культурного капіталу, як би сказав Бурдьє, і дозволяє діяти певним чи бажаним чином.

Таким чином, агентність і гендерна ідентичність можуть бути пов'язані між собою дуальним чином: з одного боку, «ми підтверджуємо свій гендер в наших повсякденних соціальних взаємодіях з іншими» [4, с. 125], підключаючи сюди гендерний дисплей і фактично використовуючи наш діяльнісний потенціал, а з іншого боку обрана гендерна ідентичність може впливати на саму агентність в залежності від такого вибору і «відповідності» гендерної ідентичності суспільним уявленням про її правильність/неправильність, відповідність/невідповідність. Гендер не є чимось заданим, його потрібно підтверджувати кожен день, і на допомогу тут приходять саме агентність людини, з її діяльнісним потенціалом.

Наступний з підходів до співвідношення «структура-агентність» належить Маргарет Арчер і її теорії морфогенезу. Характерна особливість соціального, вважає Арчер, складається в залежності від діяльності [1, с. 67]. Дійсно, без людської діяльності ніщо в суспільстві не може виникнути, постійно існувати й змінюватися. Природна реальність в цьому плані і у порівняно виступає цілком самодостатньою по відношенню до соціальної реальності - вона не самодостатня. Як пише Арчер, «в цьому її онтологічна примхливість, ось чому вона являє собою прикрий факт» [1, с. 67]. Все стало б дещо зрозуміліше, якби стало відомо, чия саме діяльність, коли і за що є відповідальною. Суспільство, стверджує Арчер, є постійною наявною умовою і безперервно відтворюваним результатом людської діяльності. У цьому полягає подвійність структури. Людська ж діяльність є одночасно і працею (з точки зору родової), тобто (нормальним чином, свідоме) виробництво, і (нормальним чином, неусвідомлюване) відтворення умов виробництва, включаючи суспільство. У цьому полягає подвійність практики [1, с. 72]. Тим самим Арчер знову вказує на припущення про те, що соціальна реальність і суспільство як таке не є самодостатніми, будучи продуктами людської діяльності і взаємопов'язаними з цією діяльністю. Тим не менш людська діяльність, в свою чергу, теж не може бути названа абсолютно самодостатньою, так як певним чином продукується і регулюється суспільством, так би мовити направляється їм, надаючи людині варіанти його діяльності і так званий вибір з цих варіантів. Це впливає на діяльнісний потенціал людини, тобто фактично на його агентність, куди входить цілий ряд взаємопов'язаних характеристик людини, які не обмежуються виключно стратегіями поведінки, але й різного роду ідентичностями, як то соціальна, персональна, і в тому числі гендерна. Для Арчер, наприклад, соціальна та персональна ідентичність є взаємопов'язаними та взаємодоповнюючими рівнями агента. Ідентичності, в свою чергу, можуть впливати не тільки на стратегію поведінки, але і на діяльнісний потенціал людини в цілому, так як вибір певної ідентичності може як відкривати кордони перед людиною в рамках суспільства, так і створювати їх.

Арчер розуміє людину як свого роду «стратифіковану». На першому рівні знаходиться людина як «природна істота», яка формується біологічними перед-соціальними рисами. Ставлення до світу у неї (людини) є недиференційованим, заснованим на біологічних зв'язках. Але паралельно з цим людині на цьому рівні притаманна здатність навчатися і розвивати «сенса себе», тобто самосвідомість [6, с. 158]. Ця самосвідомість і є фактично другим рівнем, який з необхідністю

включений в соціальне життя, але сам по собі є пред-соціальним, автономним. Третім рівнем розвитку людини (агента) у Арчер є виникнення персональної ідентичності [6, с. 158]. Дана ідентичність будується на підставі взаємодії людини зі світом, з його природним, практичним і соціальним порядком, і, відповідно, передбачає сформовану самосвідомість, що вказує на взаємозв'язок всіх трьох рівнів свого роду «стратифікації» людини, виділених Арчер. Побудова персональної ідентичності на підставі взаємодії зі світом і його різного роду порядками вказує на те, що це, фактично, те, що складає нашу турботу про щось у цьому світі, тобто те, що для нас якимось чином має значення. Наявність персональної ідентичності передбачає постійний внутрішній діалог.

Нарешті, виділяється соціальна ідентичність - здатність висловити те, що є нашими інтересами і торкається нас в соціальних ролях. Між персональною та соціальною ідентичністю існують зв'язки діалектичного типу. Спочатку персональна ідентичність впливає на вибір соціальної ідентичності, остання ж відразу після свого оформлення починає впливати на виникнення та зміну персональної ідентичності. Після цього настає момент свого роду синтезу персональної та соціальної ідентичності, що набуває форму їх постійної взаємодії.

Ще однією теорією, яка являє собою спробу подолання суперечностей між агентом і структурою, є теорія П'єра Бурдьє. В основі теорії Бурдьє лежать, в першу чергу, фундаментальні ідеї класиків, що виражають два протилежні підходи до визначення об'єкта соціології: це дослідницька програма Маркса, вихідним пунктом якого вважається широко зрозуміла структура (суспільно-економічна формація), і програма Вебера, який виходить з концепту соціальної дії. Оскільки агент і структура пов'язані діалектично, Бурдьє намагається зняти протиріччя між ними і вводить ряд своїх концептів. Центральними в соціологічній теорії Бурдьє є поняття «габітус» і «соціальний простір», за допомогою яких долається розрив між макро- і мікроаналізом соціальних реалій. За Бурдьє, об'єктивна соціальна реальність виробляє габітус - систему міцних надбаних схильностей, які надалі використовуються індивідами як вихідні установки, що породжують конкретні соціальні практики індивідів.

Одна з основних тез Бурдьє полягає в наступному: «Існувати в соціальному просторі, займати певне місце або бути індивідом в соціальному просторі означає відрізнитися, бути іншим ... вписана в простір розглянута людина ... наділена категоріями сприйняття, схемами класифікації, певним смаком, що дозволяє їй проводити розходження, відрізнити, розпізнавати» [2, с. 9]. Наприклад, людина, яка віддає перевагу такому інструменту, як рояль, відрізняється від того, хто вибирає, наприклад, акордеон. Той факт, що один вибір (рояль) заслуговує на відмінність з точки зору цієї людини, а інший (акордеон) вважається простонародним, є результатом панування певної точки зору і символічного насильства і спрямовується проти тих, хто дотримується іншої думки. Аналогічні приклади можна знайти в області гендерної ідентичності. Чоловік, який вважає, що в розуміння «бути чоловіком» входить демонстрація своєї чоловічої сили, груба і впевнена поведінка, коротка зачіска, певний тип одягу (брюки, сорочки, піджаки і т.д.) буде кардинально відрізнитися від іншого представника чоловічої статі, якому більше подобається носити довге або фарбоване волосся, облягаючі джинси, жіночі сумки, які сприймаються як стиль «унісекс», бути манірним т.д.

Саме такий гендерний дисплей, говорячи термінологією Ірвінга Гофмана, властивий істотній частині сучасної молоді серед представників чоловічої статі. І якщо з боку представників нестандартного, незвичайного, нового тлумачення демонстрації гендерної ідентичності в бік інших не виникає проявів агресії або утисків, то представники більш «консервативного» підходу до обрання і демонстрації гендерної ідентичності в більшості своїй виявляють недовіру, агресію і різні принизливі дії в бік нововведень в аспекті мінливої сучасності і різноманітності виборів. І це буде, як уже зазначалося, результатом панування певної точки зору і символічного насильства, спрямованого проти тих, хто дотримується іншої думки. Раніше теза Бурдьє могла бути задіяна лише в контексті матеріальних виборів, інтересів і т.д., але сучасне суспільство, з різноманітністю виборів становлення та ідентифікації індивіда, дозволяє залучити цю тезу для пояснення і таких феноменів, як гендерна ідентичність. В цілому ж розробки Бурдьє, особливо що стосуються габітусу, дозволяють залучити до аналізу формування гендерної ідентичності набагато більший і ширший інструментарій, а також більш широкий пласт передумов, які можуть сприяти і сприяють формуванню гендерної ідентичності людини.

Габітус у Бурдьє - це система диспозицій, що породжує і структурує практику агента і його уявлень [3, с. 51]. Він (габітус) дозволяє агенту спонтанно орієнтуватися в соціальному просторі і реагувати більш-менш адекватно на різні події та ситуації. За цим стоїть величезна робота по освіті та вихованню в процесі соціалізації індивіда, по засвоєнню ним принципів поведінки в певних життєвих ситуаціях. Інтеріоризація такого життєвого досвіду, часто залишаючись неусвідомлюваною, приводить до формування готовності і схильності агента реагувати, говорити, відчувати, думати певним способом. Гендерна ж ідентичність - це теж певний спосіб поводитися, вдягатися і в цілому відчувати і ідентифікувати себе в залежності від фізичної статевої приналежності. Саме в ході соціалізації індивіда відбувається засвоєння ним тих практик, які повинні бути виконуваними ним в залежності від його статевої і, відповідно, гендерної приналежності. Отже, можна припустити, що гендерна ідентичність, принаймні в її загальному, найбільш стандартному вигляді, є частиною габітусу, який індивід набуває протягом свого становлення та соціалізації. Саме завдяки цьому найчастіше не виникає питань, що таке людина, і що таке жінка, і якими вони повинні бути - стратегії поведінки і різного роду відповіді на питання з даної тематики є засвоєними і «вшитими» в свідомість людини. Сучасність демонструє нам, що такі практики, на відміну від, наприклад, середини минулого століття, набагато різноманітніше і відрізняються одне від одного.

Як відзначає Бурдьє, одна з функцій поняття габітус полягає у вказівці на єдність стилю, який об'єднує практики і чесноти будь-якого одиничного агента або класу агентів. «Габітус - це породжуючий та уніфікуючий початок, який зводить власні внутрішні і реляційні характеристики будь-якої позиції в єдиний стиль життя, тобто в єдиний ансамбль вибору людей, моральних благ і практик» [3, с. 44]. Специфіка ж виділення різних типів поведінки, манер, моральних благ і т.п. полягає в тому, що одну і ту ж поведінку або одне і те ж благо може здаватися витонченим і підходящим для одних, і одночасно претензійним або «химерним» для інших і вульгарним для третіх. Яскраве підтвердження в області гендерної ідентичності - сприйняття і ставлення до манірності у поведінці представників

чоловічої статі. Вважається, що манірність, витонченість, чуттєвість і т.д. - все це притаманне представницям жіночої статі, і аж ніяк не асоціюється з поведінкою чоловіків. Таких чоловіків засуджують, над ними сміються і намагаються «перевиховати» на звичний для більшості манер. Тим не менш, у сучасному світі серед модних тенденцій саме витонченість і манірність стають актуальними для, і відповідно серед, представників не лише жіночої, а й чоловічої статі. Звідси - відповідні стратегії поведінки, стиль одягу і т.д. Те ж саме можна сказати і про стереотипність уявлення про манери і чесноти, які буцімто притаманні жінкам. Вважається, що головна життєва мета для жінки - вийти заміж і народити дитину/дітей, відповідно до чого її головними благами є сімейні блага. Зараз же все більш актуальними стає, наприклад, образ жінки-політика, жінки-бізнесмена (бізнесвумен). Сучасність вже звична до таких нових стратегій, але при їх появі вони сприймалися саме як «хімерність» і дурість. Аналоги сприйняття одних і тих же манер, чеснот, типів поведінки для різних груп або статей можна знайти і в історичному зрізі, коли заняття яким-небудь ремеслом для простолюдинів вважалося само собою зрозумілим способом отримання прибутку і елементарного виживання, а для представників елітного прошарку населення було ганебним і неприпустимим заняттям. Звідси розподілу різних професій у відповідності зі верствами населення, якому досить чітко і суворо дотримувалися. Але головне тут, на думку самого Бурдьє, те, що коли різні типи поведінки, манери і чесноти сприймаються через ці соціальні категорії перцепції, є принципи бачення і ділення, відмінності в практиках і наявних чеснотах. Відмінності, які асоціюються з різними позиціями, тобто чесноти, блага, практики і, особливо, манери функціонують у будь-якому суспільстві як основоположні відмінності символічної системи, як сукупність відмітних рис і диференціальних розбіжностей, які функціонують як знаки відмінності [3]. Манера поведінки, тип поведінки, гідності та інше не тільки можуть відповідати виключно певній групі людей, але і бути підставою віднесення людей до цієї групи. Найімовірніше, саме практики, манери і звичаї попередньо і стали умовою класифікації людей за певними групами, ідентичностей і т.п. в результаті спостереження за ними (цьому характерно це, а тому - те), а в подальшому ситуація набула зворотний вплив - не практики і чесноти почали впливати на віднесення індивіда до певної групи, а група почала впливати на те, які практики, манери і т.д. можуть виконуватися в її межах, а які - ні. Ми вибираємо з того, що нам пропонують. Ми хочемо, щоб нас зрозуміли, щоб ми безперешкодно могли бути включені в комунікації з незнайомими нам людьми. Саме з цією метою і створено об'єктивні структури, в рамках яких ми можемо вибирати об'єктивовані ідентичності, репродукувати їх, а не створювати інші, які є незнайомими і чужими, і в результаті можуть бути неприйнятні в межах суспільства. Різноманіття ж сучасних гендерних ідентичностей в свій час так само може бути прийняте в рамках згаданих об'єктивних структур, не без допомоги таких соціокультурних явищ, як мода і т.д.

Висновки. У сучасному світі вибір гендерної ідентичності здійснюється індивідом за власним розсудом з метою отримання найбільшої вигоди для самого себе. Гендерна ідентичність формується і трансформується у відповідності з певними соціальними очікуваннями індивідів за допомогою цілеспрямованої реалізації їх агентності - тобто діяльнісного потенціалу. Для сучасних людей проблема полягає не тільки в тому, щоб освоїти обрану ідентичність і змусити

оточуючих визнати її, але і в тому, яку саме ідентичність обрати, як її представити, і як її змінити, якщо вона втратить свою актуальність.

Обрана гендерна ідентичність породжує певну стратегію гендерної поведінки і продукує певні гендерні відносини. Обрана модель гендерної поведінки породжує певні уявлення і практики, і в залежності від так званої «адекватності» і «прийнятності» вибору гендерної ідентичності і гендерної поведінки впливає на діяльнісний потенціал людини в рамках суспільства. У свою чергу агентність дозволяє людині в рамках демонстрації своєї гендерної ідентичності - створення гандерного дисплею - використовувати ресурси демонстрації людини, які є частиною накопиченого їм символічного капіталу. Крім того, спираючись на розробки Бурдьє можна припускати, що сформоване ним поняття габітус є передумовою формування гендерної ідентичності, яка формується на основі тих засвоєних уявлень і якостей, які є складовими габітусу. Відбувається це не без допомоги певної роботи по соціалізації. В рамках габітусу, як структурованої і структурируючої структури, засвоюються ті практики, моральні вибори і стратегії поведінки, які в подальшому формують соціальне й особисте самовідчуття індивіда, а гендерна ідентичність є одним з перших результатів такого самовідчуття. Це все дає привід прийти до висновку про те, що основні форми гендерної ідентичності продукуються соціальною реальністю і суспільством зокрема з метою постійного відтворення цих форм для полегшеного розуміння один одного. І це ж у свою чергу дозволяє зрозуміти, чому відбувається розрив між розумінням і прийняттям різних форм гендерної ідентичності у різних поколіннях, що пояснюється невідповідністю нових соціальних умов тим застарілим умовами, в яких формувався габітус.

Таким чином, концепт агентності дозволяє більш докладно вивчити феномен гендерної ідентичності з точки зору його формування, функціонування в суспільстві, впливу на різні сфери діяльності людини і діяльність зокрема, дати певне пояснення коріння виборів і демонстрації гендерної ідентичності.

Литература

1. Арчер М. Реализм и морфогенез. / Арчер М. [под ред. А.Ф.Филлипова] // Теория общества. Сборник. Пер. с нем., англ. - М.: «КАНОН-пресс-Ц», - «Кучково поле», - 1999. - 416 с.
2. Бурдьє П. Ориентиры / П. Бурдьє; [пер. с фр. Н.А. Шматко] // Начала. Choses dites. - М.: Socio-Logos, - 1994.
3. Бурдьє П. Структура, габитус, практика / П. Бурдьє; [пер. с фр.: А.Т. Бикбов, К.Д. Вознесенская, С.Н. Зенкин, Н.А. Шматко; Отв. ред. пер. и Послесл. Н.А. Шматко] // Практический смысл. - СПб.: Алетейя, М.: «Институт экспериментальной социологии», - 2001. – с. 43-54.
4. Гіденс Ентоні. Соціологія / Ентоні Гіденс. – К.: «Основи», - 1999. – 726 с.
5. Гидденс Э. Устройство общества: Очерк теории структуризации / Э. Гидденс. - 2-е изд. - М.: Академический Проект, - 2005. - 528 с.